

Tompa Miklos

O CĂLĂTORIE DUPĂ DOISPREZECE ANI...

Acum, cînd tînărul nostru teatru își prezintă spectacolele sale în fața poporului muncitor din R. P. Ungară, simt nevoia să arunc o privire retrospectivă asupra etapelor drumului parcurs de la înființarea sa.

Teatrul Secuiesc din Tîrgu-Mureș și-a deschis porțile la 10 martie 1946. Doisprezece ani de muncă creatoare, plini de amintiri care ne încălzesc inimile. Doisprezece ani de succese și uneori de insuccese.

Eliberarea patriei a găsit viața teatrelor de limbă maghiară din Ardeal, într-o mare criză artistică, materială și morală. Cu această moștenire, dar avînd un grup artistic întreprinzător și gata de luptă, ne-am apucat de muncă. În primii ani ai puterii democrației populare am luptat mult cu greutățile începutului, căutînd să ne orientăm cît mai limpede. În perioada luptei grele pentru reconstruire, apărea poate ca un vis îndrăzneț credința că, în primii ani ai puterii populare, se va crea un teatru la Tg. Mureș, că populația de limbă maghiară din România va intra, în decurs de cîțiva ani, în posesia atîtor comori culturale cîte n-a primit în cursul secolelor de la regimurile de altădată, care, de altfel, nici nu voiau să i le dea.

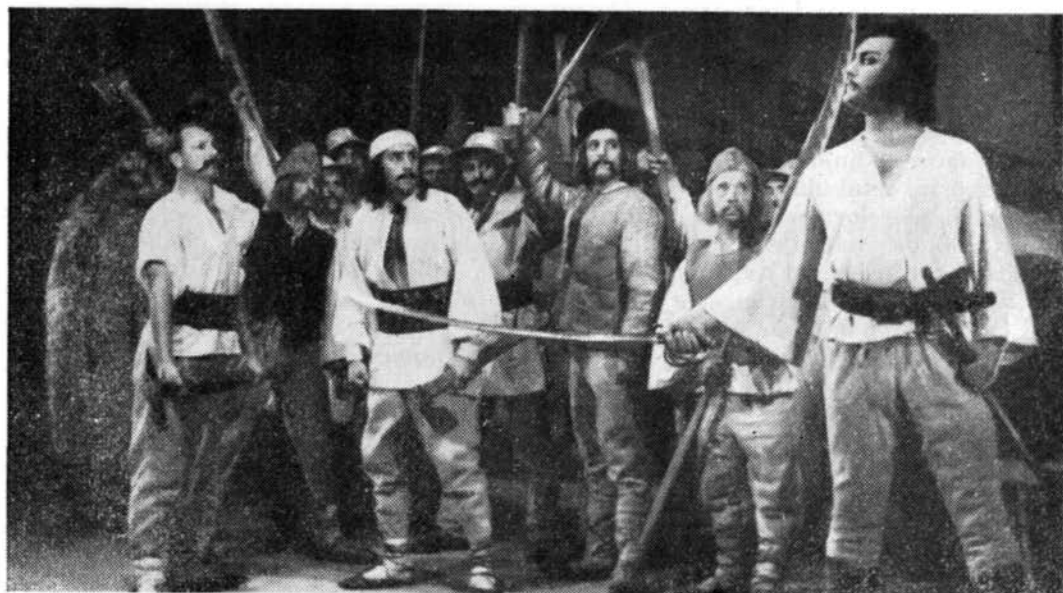
La început ne-am lovit de greutățile inerente oricărei acțiuni cutezătoare. Aveam puțini actori. S-au găsit chiar și dintre aceia care spuneau că „întreprinderea” noastră e o aventură lipsită de responsabilitate. Eram puțini cei prezenți la apelul lansat de Partidul Comunist Român, care a dat sarcina constituirii Teatrului Secuiesc de Stat din Tg. Mureș. Dar cei care au răspuns apelului s-au alăturat din toată inima cauzei noastre.

Ne aducem aminte cu toții de acele zile de acum doisprezece ani, cînd am deschis porțile teatrului. Cei neîncercători zîmbeau disprețuitor. Reacțiunea ne prezicea falimentul. În anii grei ai începutului, cel mai mare ajutor l-am primit din partea Partidului Comunist Român, care ne-a sădit în suflet credința că vom birui și țelul nostru artistic va fi atins.

Am fost martori ai dezvoltării actorilor, ai transformării conștiinței lor, în anii aceștia, în cadrul tinerei noastre instituții. Putem, de aceea, vorbi cu mare dragoste și prețuire despre acei actori foarte talentați, care nu au ținut seamă de angajamente ispititoare și au venit în rîndurile noastre să ne însoțească pe un drum necunoscut. (Timp de 150 de ani s-a încercat în zadar să se înființeze un teatru stabil.) Au venit în rîndurile noastre fiindcă credeau în viitor, în puterea demo-

*Borovszki Oskár (Tatăl) și Tanai Bella (Lizzi)
în „Omul care aduce ploaie”*

Scenă din „Budai Nagy Antal”

crației populare, fiindcă aveau adîncă încredere în programul Partidului Comunist. Nu i-a deprimat faptul că, la început, a trebuit să ne limităm, în exercitarea artei noastre, la genul ușor al operetei. Au avut însă certitudinea că nu trebuie să ne mai orientăm după gusturile unui mic număr de burghezi, că pentru a ne așeza pe baze noi, solide, trebuia să cucerim pentru teatru și să slujim masele populare, dornice de cultură, pînă atunci îndepărtate de la dreptul de a se instrui și desfăta prin artă.

La început, oamenii muncii priveau poate cu neîncredere — justificată de antecedente — teatrul nostru, căci înainte vreme ei nu aveau nimic comun cu cele câteva trupe ambulante care se iveau prizărite, din cînd în cînd, la Tg. Mureș, și care, mulțumind gustul mărunțului public burghez, își satisfăceau în fond nevoile comerciale, pentru ca apoi să rățăcească mai departe prin țară în goană după o mizerabilă existență. Muncitorimea rămînea departe de acel teatru, interpret și apologet al regimului capitalist, teatru al distracțiilor ieftine, al senzaționalului polișist, al „triumghiului amoros”, al emoțiilor palpitante dar goale de conținut și de ideal.

Ne-am străduit, chiar de la primii și nesigurii pași ai începutului, să ne clarificăm poziția: al cui teatru sîntem și ce trebuie să jucăm? Era o preocupare în aparență ușor de rezolvat. În fond, era o problemă complicată, în soluționarea căreia partidul ne-a fost de cel mai mare ajutor și ne-a stat sprijin zi cu zi. Educația ideologică, etică și estetică, pe care am primit-o din partea partidului, ne-a dat posibilitatea să ridicăm arta noastră la înălțimi principiale, să ne putem dezvolta colectivul artistic pe calea însoțită a artei puse în slujba poporului, a artei realist-socialiste.

Cînd teatrul a început „să facă politică”, firește cu mijloacele specifice artei sale, am „pierdut” prețuirea vechilor „mecenati”, care socoteau că teatrul nu poate exista decît prin „susținerea” lor. Am cîștigat, în schimb, marile mase ale celor ce muncesc. Un schimb vrednic să ne mîndrească. Cu cît entuziasm se apropia noul public spectator de teatrul său! Dacă am putut deveni ceea ce sîntem, acestui public nou avem, în mare măsură, să-i mulțumim. Căci forța educativă a partidului, care a creat și îndrumat revoluția noastră culturală, a trezit în publicul nostru nu numai gustul pentru artă, dar și exigența pentru o artă înaltă. Iar exigența publicului a înrîurit, seară de seară, asupra muncii și realizărilor noastre:

a avut ca efect străduința din partea noastră a unei reînnoiri zilnice, a unei permanente adânciri a mijloacelor noastre artistice. De aceea, principalul scop urmărit de ansamblul nostru a fost oglindirea vieții și muncii creatoare a poporului, oglindirea actualității la un înalt nivel artistic.

La îndeplinirea acestor sarcini am putut trece însă, cu întregul nostru potențial artistic, numai după ce, în anul 1948, Partidul Muncitoresc Român și guvernul, prin actul naționalizării, au înlesnit și teatrelor sarcina de onoare a culturalizării maselor. Scăpasem de grijile materiale. Dar nu puteam scăpa, de la o zi la alta, de rămășițele gustului burghez. Acestea mai apăreau când și când în munca noastră. Numai după un efort dirz de autolămurire, putem afirma că teatrul nostru a pus bazele artei sale realist-socialiste.

De multe ori, sîntem întrebați de critici sau de spectatori, ce anume considerăm noi drept cel mai bun rezultat și în ce anume constă cel mai mare neajuns al muncii și realizărilor noastre artistice. Noi socotim drept cel mai bun rezultat al muncii noastre faptul că, în ciuda tuturor prezicerilor dușmănoase, bucurîndu-ne de dragostea caldă a puterii noastre populare, am creat teatrul, teatrul maghiar din Tg. Mureș. Actorii, care prin 1946 își iroseau talentul în operele facile, au ajuns să-și vadă îndeplinite visurile cele mai frumoase, să joace teatru de o înaltă ținută și valoare artistică, folosind și îmbogățind moștenirea progresistă a teatrului maghiar din Ardeal, folosind tot ceea ce avea el mai bun și demn de a fi preluat.

La dezvoltarea teatrului nostru, un rol hotărîtor l-a avut colaborarea creatoare cu celelalte teatre din țară, precum și folosirea experienței teatrelor sovietice. Experiența artistică a teatrelor sovietice a fost și rămîne de o neprețuită valoare în munca noastră creatoare.

Fiecare artist al teatrului nostru este mîndru de legăturile încheiate de-a lungul anilor cu celelalte teatre din țară. Aceste legături au încheiat într-o unitate puternică viața teatrală din țara noastră, demonstrînd în același timp una din pildele prieteniei de nestrămutat care unește azi minoritățile naționale cu poporul român. Faptele dovedesc că în îndeplinirea celei mai nobile sarcini: lupta pentru cultură în patria socialistă, viața noastră teatrală — romînească, maghiară, germană, evreiască — este una. Ele aduc dovada că nu e mai sfîntă datorie pentru noi decît aceea de a lupta sub steagul partidului, că prietenia noastră și ajutorul pe care ni-l dăm reciproc în muncă sînt acțiuni vii și vitale pentru cauza artei pe care o slujim.

Ne cunoaștem slăbiciunile, greșelile; știm că nu totdeauna și nu într-un totu am îndeplinit sarcinile ce le-am avut în față. Cea mai de seamă slăbiciune a noastră este aceea că nu am putut ajunge să satisfacem în destulă măsură și cu toate forțele noastre importanta sarcină de a fi la înălțimea setei de frumos și de instruire a maselor muncitoare care ne frecventează teatrul. Cu toate că am organizat unele deplasări, cu toate că am luat parte la acțiuni politice însemnate, ne dăm seama că nu e încă de ajuns ceea ce am făcut. Succesele și insuccesele, înregistrate de noi în răstimpul celor doisprezece ani de cînd există un teatru stabil maghiar, ne servesc de învățătură nouă tuturor, pentru deceniile ce urmează. În inima noastră stă încrederea nestrămutată în viitor. Am dorit și dorim să servim patria noastră socialistă, să ne aducem contribuția la construirea socialismului, cu toată credința și convingerea noastră, cu toate cunoștințele artistice și cu toată puterea de muncă de care dispunem. Sîntem încă la începutul drumului, știm. Culmea e încă departe, dar ochii noștri văd clar încotro trebuie să mergem.

Ne-am săpat în inimi cuvintele lui Petru Groza, care, în scrisoarea de felicitare adresată teatrului nostru (care-și serba aniversarea), ne-a trasat un adevărat program de luptă artistică:

„După norii neînțelegerilor și ațîțărilor artificiale din timpurile trecute — ne scria Petru Groza — a venit lumina frumosului, care emană de la rampa teatrului spre sală și cu încetul destramă tot ce a despărțit popoarele noastre, toate prejudecățile care stăteau în calea unui viitor mai frumos și al păcii. În jurul nostru pasiunile mai stîrnesc încă furtună, rămășițele trecutului încă ne îngreunează munca, dar luptăm... și avem încredere“.